

Věřitelé a vypořádání společného jmění manželů

Zásah do práv věřitelů ve smyslu § 150 odst. 2 obč. zák. má za následek bez dalšího (tedy bez nutnosti domáhat se vyslovení právní neúčinnosti soudem podle § 42a obč. zák.) neúčinnost dohody o vypořádání společného jmění manželů. Neúčinnost tak nastává přímo ze zákona, lze ji uplatnit námitkou ve sporu (nebo v jiném řízení). Žalobu o vyloučení věci z výkonu rozhodnutí, opírající se o vlastnické právo žalobce k exekuci postižené věci, soud zamítne, jestliže námitka žalovaného je důvodná, popřípadě vyjde-li za řízení jinak najevo, že žalobce vlastnictví získal na základě vůči žalovanému neúčinné dohody o vypořádání společného jmění manželů. Věřitel vymahatelné pohledávky, jež vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, má právo ji vymoci i z majetku patřícího (původně) do společného jmění a vypořádaného dohodou tak, že jeho výlučným vlastníkem se stává manžel dlužníka; postavení (práva) věřitele se dohodou o vypořádání společného jmění dlužníka jeho manžela nemůže zhoršit.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 20 Cdo 2085/2006, ze dne 27.9.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně M. V., zastoupené, proti žalovanému F. ú. v Č. B., . o vyloučení věcí z výkonu rozhodnutí, vedené u Okresního soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 15 C 195/2005, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 3. 2006, č. j. 8 Co 2857/2005-61, tak, že rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16. 3. 2006, č. j. 8 Co 2857/2005-61, se ruší a věc se tomuto soudu vrací k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 22. 7. 2005, č. j. 15 C 195/2005-35, zamítl žalobu, jíž se žalobkyně domáhala vyloučení označených nemovitostí z výkonu rozhodnutí vedeného žalovaným proti jejímu manželovi P. V. k vymožení daňových nedoplatků. Soud prvního stupně vyšel z ustanovení § 150 odst. 2 zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“), podle něhož dohodou o vypořádání společného jmění manželů nesmí být dotčena práva věřitelů. Jelikož žalovaný měl před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění právo domáhat se uspokojení své pohledávky za povinným i z majetku patřícího do společného jmění povinného a žalobkyně, zůstává jeho právo zachováno i poté, co společné jmění bylo vypořádáno dohodou. Žalovaný se proto může domoci cestou výkonu rozhodnutí uspokojení své pohledávky za povinným z majetku, který podle dohody o vypořádání společného jmění připadl žalobkyni; to, že dohodu s žalobkyní uzavřel správce konkursní podstaty úpadce (P. V.) a že dohodu schválil konkursní soud, na uvedeném nic nemění. Pro vyloučení věcí z výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 267 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o.s.ř.“), soud prvního stupně důvody neshledal.

Rozsudkem ze dne 16. 3. 2006, č. j. 8 Co 2857/2005-61, Krajský soud v Českých Budějovicích rozhodnutí soudu prvního stupně změnil tak, že nemovitosti z výkonu rozhodnutí vyloučil. Vzhledem k tomu, že vypořádání společného jmění, jež zaniklo prohlášením konkursu na majetek manžela žalobkyně, je podle zákona nezbytné, a protože ustanovení § 335b odst. 1 písm. a/ o.s.ř. zakazuje nakládat s nemovitostmi toliko povinnému, dospěl odvolací soud k závěru, že dohoda o vypořádání společného jmění, kterou uzavřel s žalobkyní správce konkursní podstaty, není nedovolenou (a tedy neplatnou) dispozicí s majetkem postiženým exekucí. Naopak, dohoda představuje právní úkon, který v konkursním řízení nastoluje nové majetkové uspořádání, a to způsobem zákonem předvídaným, tedy „nikoli způsobem, který by byl veden snahou dotknout se práv věřitelů (§ 150 odst. 2 obč. zák.).“ Správce konkursní podstaty má povinnost majetek úpadce „realizovat k uspokojení přihlášených věřitelů“ (tj. i žalovaného) a nástrojem k tomu sloužícím je zmíněná dohoda. Přehlédnout nelze, že dohodu o vypořádání společného jmění schválil věřitelský výbor a následně soud. Výkon rozhodnutí vedený proti P. V. tudíž postihuje věci, jejichž výlučnou vlastníci se stala žalobkyně; její právo k uvedenému majetku proto výkon rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 267 odst. 1 o.s.ř. nepřipouští.

Rozhodnutí odvolacího soudu napadl žalovaný dovoláním, jímž vytýká nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř.). Dovolatel nepochybně, že správce konkursní podstaty byl oprávněn vypořádat společné jmění úpadce a žalobkyně dohodou uzavřenou ve smyslu ustanovení § 26a odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 328/1991 Sb.“), namítá však, že neměl možnost do vypořádání zasáhnout, zejména nemohl jako věřitel pohledávky zajištěné zástavním právem na nemovitostech, jichž se dohoda týkala, požadovat zpeněžení nemovitostí „tak, aby cena za ně získaná odpovídala jejich hodnotě stanovené znaleckým posudkem.“ Cena nemovitostí, kterou složila žalobkyně na výzvu správce do konkursní podstaty, činila totiž jen polovinu odhadní ceny věcí. Protože dohodou o vypořádání společného jmění manželů nesmí být dotčena práva věřitelů, měl odvolací soud hodnotit, jak bylo s nemovitostmi naloženo v konkursním řízení. Prosazuje, že se v rámci výkonu rozhodnutí mohl domáhat uspokojení pohledávek i z té hodnoty nemovitostí, která nebyla zaplácena do konkursní podstaty. Navrhl, aby byl rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení.

Dovolání - přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o.s.ř. - je důvodné.

Z úřední povinnosti přihlíží dovolací soud k vadám vyjmenovaným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a/, b/ a odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; jinak je vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil, a pouze v jeho intencích rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumá (§ 242 odst. 3 o.s.ř.). Jelikož uvedené vady nebyly dovoláním vytýkány a z obsahu spisu se nepodávají, je předmětem dovolacího přezkumu právní závěr odvolacího soudu, že nemovitosti, k nimž žalobkyně uplatňuje vlastnické právo, jsou z výkonu rozhodnutí vyloučeny.

Právní posouzení je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o.s.ř. nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Z hlediska skutkového stavu bylo zjištěno, že Okresní soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 4. 6. 2002, č.j. 34 E 59/2002-46, na návrh žalovaného (oprávněného) nařídil proti P. V. (povinnému) k vymožení pohledávky 12.604.214,66 Kč (daňových nedoplatků podle výkazů nedoplatků) výkon rozhodnutí prodejem rodinného domu č.p. 35 na pozemku parc. č. 62, pozemku parc. č. 62 (zast. plocha, nádvoří) a pozemku parc. č. 63 (zahrada), zapsaných na listu vlastnictví č. 6746 pro o. Č. B. a katastrální území Č. B. 2, u Katastrálního úřadu pro J. k., tj. nemovitostí ve společném jmění povinného a žalobkyně. K nemovitostem zřídil žalovaný (správce daně) rozhodnutím ze dne 25. 7. 2001, č. j. 258177/01/077940/3994, k zajištění daňové pohledávky ve výši 15.062.752,37 Kč zástavní právo (§ 72 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků ve znění pozdějších předpisů). Na majetek povinného (P. V.) byl usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 3. 2004, č.j. 11 K 2/2004-16, prohlášen konkurs. Správce konkursní podstaty úpadce (povinného) uzavřel 27. 12. 2004 s žalobkyní dohodu o vypořádání společného jmění manželů, jež byla - po předchozím souhlasu Č. h. b., a. s., jako zvoleného zástupce věřitelů - schválena usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 1. 2005, č. j. 11 K 2/2004-59, které nabylo 25. 2. 2005 právní moci. Podle této dohody připadly do výlučného vlastnictví žalobkyně předmětné nemovitosti, o jejichž vyloučení z výkonu rozhodnutí jde. Na základě uvedené dohody byl proveden vklad práva vlastnického do katastru nemovitostí s právními účinky vkladu práva ke dni 4. 4. 2005. Správce konkursní podstaty vyzval 4. 5. 2005 podle ustanovení § 27 odst. 5 zákona č. 328/1991 Sb. žalobkyni, aby ve prospěch konkursní podstaty vyplatila pohledávky zajištěné zástavními právy k uvedeným nemovitostem (tj. i vymáhanou pohledávku žalovaného) v celkové výši 16.706.063,31 Kč nebo aby ve stejné lhůtě složila cenu nemovitostí, kterou stanovil částkou 2.000.000,- Kč. Správce konkursní podstaty vydal 13. 5. 2005 potvrzení o zániku zástavních práv (tj. i zástavního práva zřízeného rozhodnutím žalovaného) k předmětným nemovitostem složením určené ceny zastavených věcí žalobkyní (zástavní dlužnicí) dne 12. 5. 2005. Nemovitosti byly v rámci řízení o výkon rozhodnutí oceněny znaleckým posudkem tržní cenou 4.000.000,- Kč.

Pro posouzení otázky, zda právo žalobkyně k nemovitostem nepřipouští výkon rozhodnutí, jsou námitky dovolatele směřující proti postupu správce konkursní podstaty v konkursním řízení vedeném u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 11 K 2/2004 bezcenné. Správce konkursní podstaty vyzval žalobkyni (zástavní dlužnici), aby ve prospěch konkursní podstaty vyplatila pohledávku žalovaného, která byla zajištěna zástavním právem na nemovitostech, jež nabyta dohodou o vypořádání společného jmění manželů do výlučného vlastnictví, nebo aby složila stanovenou cenu těchto nemovitostí (§ 27 odst. 5, věta první, zákona č. 328/1991 Sb.). Nemovitosti se nestaly součástí konkursní podstaty úpadce, protože žalobkyně určenou cenu správci konkursní podstaty ve stanovené lhůtě složila, takže zpeněžení nemovitostí nepřipadalo v úvahu. Výhrady žalovaného jako zástavního věřitele, který přihlásil vymáhanou pohledávku a z titulu jejího zajištění zástavním právem na nemovitostech uplatnil nárok na její oddělené uspokojení, proti úkonům správce konkursní podstaty jsou řešitelné toliko v konkursním řízení způsoby zákonem předvídanými.

Spor není ani v tom, že dohoda o vypořádání společného jmění úpadce a žalobkyně, kterou - po zániku společného jmění prohlášením konkursu (§ 14 odst. 1 písm. k/ zákona č. [328/1991](#) Sb.) - správce konkursní podstaty uzavřel s žalobkyní, se nepříčí ustanovení § 335b odst. 1 o.s.ř. zakazujícím ukládat s nemovitostmi postiženými výkonem rozhodnutí (tzv. inhibitorium); společné jmění vypořádáno být musí, neboť se tím vymezuje rozsah majetku konkursní podstaty, který je možné zpeněžit a z výtěžku zpeněžení uspokojit konkursní věřitele (srov. § 26 a násl. zákona č. [328/1991](#) Sb.).

Podle § 267 odst. 1 o.s.ř. právo k majetku, které nepřipouští výkon rozhodnutí, lze uplatnit vůči oprávněnému návrhem na vyloučení majetku z výkonu rozhodnutí v řízení podle třetí části tohoto zákona. Vlastnické právo (třetí osoby, popř. manžela povinného) je - typickým - právem nepřipouštějícím výkon rozhodnutí, ovšem jen tehdy, představuje-li nařízení výkonu rozhodnutí neoprávněný zásah do tohoto práva, tedy nemá-li vlastník povinnost strpět úhradu dluhu povinného ze své výkonem rozhodnutí postižené věci (práva či jiné majetkové hodnoty). Právní povinnost strpět úhradu dluhu povinného ze svého majetku má vlastník tehdy, získal-li vlastnictví na základě neúčinného nebo odporovatelného právního úkonu.

Podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. práva věřitelů nesmí být dohodou (o vypořádání společného jmění manželů) dotčena.

Uvedené ustanovení představuje - vedle ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák., které se týká smluv o rozšíření nebo zúžení stanoveného rozsahu společného jmění manželů a smluv o vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství - ochranu věřitelů, do jejichž práva na uspokojení pohledávek proti jednomu z manželů jako dlužníku nesmí dohoda o vypořádání společného jmění manželů zasáhnout. Dohoda o vypořádání společného jmění manželů se ve smyslu ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. dotýká práva věřitele tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v jejím důsledku věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoli - nebýt takové dohody - by se z majetku dlužníka uspokojil.

Není pochyb o tom, že zásah do práv věřitelů ve smyslu ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., nezpůsobuje neplatnost, nýbrž tzv. relativní bezúčinnost dohody o vypořádání společného jmění manželů; znamená to, že v právních vztazích obecně dohoda sledované právní následky vyvolala, avšak ve vztahu k osobám, v jejichž prospěch byla bezúčinnost nastolena, se na dohodu hledí tak, jako kdyby její právní účinky nenastaly. Soudní praxe se dosud nevyjádřila k tomu, zda neúčinnost dohody o vypořádání společného jmění manželů nastává bez dalšího, tj. přímo ze zákona, nebo zda dohodou dotčení věřitelé - obdobně jako věřitelé, kteří mají za dlužníkem vymahatelnou pohledávku podle § 42a odst. 1 obč. zák. - jsou na základě ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. aktivně věcně legitimováni k žalobě o vyslovení právní neúčinnosti dohody.

Podle občanského zákoníku ve znění účinném do 31. 7. 1998 byla soudní praxe jednotná v tom, že věřitel může odporovat - jak vyplývá z ustanovení § 42a obč. zák. - každému právnímu úkonu dlužníka, kterým se zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky a který dlužník učinil v úmyslu zkrátit své věřitele. Takovým právním úkonem mohla být i dohoda o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů, neboť po jejím uzavření nebo, týká-li se nemovitosti, po její účinnosti, nemohl věřitel dosáhnout (bez pomoci odpůrčí žaloby) uspokojení své pohledávky z majetku, který připadl manželu (bývalému manželu) dlužníka. Významnou nebyla shledána ani okolnost, že bezpodílové spoluvlastnictví bylo vypořádáno podle zásad uvedených v § 150 cit. zákona (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2791/99, ze dne 26. 4. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1811/2000, ze dne 22. 6. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2088/2000, ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2345/2000, a ze dne 29. 11. 2001, sp. zn. 21 Cdo 2544/2000).

Zákon č. [91/1998](#) Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. [94/1963](#) Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, v rámci institutu společného jmění manželů poskytl věřitelům, jejichž práva byla dotčena dohodou o vypořádání společného jmění manželů, ochranu, která jde nad rámec ustanovení § 42a obč. zák. Aby ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nebylo obsoletní právní normou, je namístě takový výklad, podle něhož zásah do práv uvedených osob (věřitelů) má za následek bez dalšího (tedy bez nutnosti domáhat se vyslovení právní neúčinnosti soudem podle § 42a obč. zák.) neúčinnost dohody o vypořádání společného jmění manželů. Z toho, že neúčinnost - na rozdíl od odporovatelnosti - nastává přímo ze zákona, vyplývá, že ji lze uplatnit námitkou ve sporu (nebo v jiném řízení). Žalobu o vyloučení věci z výkonu rozhodnutí, opírající se o vlastnické právo žalobce k exekuci postižené věci, soud zamítne, jestliže námitka žalovaného je důvodná, popřípadě vyjde-li za řízení jinak najevo, že žalobce vlastnictví získal na základě vůči žalovanému neúčinné dohody o vypořádání společného jmění manželů. Věřitel vymahatelné pohledávky, jež vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, má právo ji vymoci i z majetku patřícího (původně) do společného jmění a vypořádaného dohodou tak, že jeho výlučným vlastníkem se stává manžel dlužníka; stručně řečeno, postavení (práva) věřitele se dohodou o

vypořádání společného jmění dlužníka jeho manžela nemůže zhoršit.

V poměrech řízení o výkon rozhodnutí pak - za situace, kdy dohoda byla sjednána po podání návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce), případně po nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) - platí, že oprávněný může podle § 107a o.s.ř. navrhnout, aby do řízení nastoupil na místo dosavadního povinného ten, kdo se stal výlučným vlastníkem postiženého majetku na základě neúčinné dohody o vypořádání společného jmění, tj. manžel povinného.

Na uvedených závěrech nic nemění okolnost, že dohodu o vypořádání společného jmění uzavřel s žalobkyní správce konkursní podstaty povinného (úpadce) a že tato dohoda byla schválena konkursním soudem (§ 26a odst. 1, 2 zákona č. 328/1991 Sb.). Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 16. 6. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1908/98, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 3/2000 pod č. 20, a v rozsudku ze dne 1. 3. 2007, sp. zn. 29 Odo 492/2004, vysvětlil, že vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví (nyní společného jmění manželů) v konkursu na majetek jednoho z manželů nezbavuje věřitele práva domáhat se uspokojení pohledávek i z majetku přikázaného v rámci vypořádání do výlučného vlastnictví manžela úpadce.

Lze uzavřít, že názor vyslovený v dovoláním napadeném rozhodnutí - že dohoda o vypořádání společného jmění, kterou uzavřel s žalobkyní správce konkursní podstaty v průběhu konkursu na majetek P. V., nemůže být neúčinným právním úkonem ve smyslu § 150 odst. 2 obč. zák. - tudíž správný není. Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, odst. 3, věta první, o.s.ř.).

V dalším řízení odvolací soud neopomene posoudit věc i z hlediska ustanovení § 267 odst. 2 o.s.ř. Kdyby o žádný z případů v tomto ustanovení uvedených nešlo, takže důvody pro vyloučení nemovitostí z výkonu rozhodnutí by dány nebyly, nelze přehlédnout, že složením ceny nemovitostí ve prospěch konkursní podstaty se žalobkyně (zástavní dlužnice) zprostita povinnosti plnit žalovanému (zástavnímu věřiteli) a zástavní práva na nemovitostech zanikla. Žalovaný by pak mohl být uspokojen jen z takto složené ceny (§ 28 zákona č. 328/1991 Sb.) a výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí by soud zastavil.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)